

Türkiye'deki Kentleşme Odaklı Afet Politikalarının 1923-2023 Yılları Arasındaki Analizi

Analysis of Urbanization-Oriented Disaster Policies in Türkiye Between 1923-2023

Melike Kalkan¹

Öz

Türkiye'nin coğrafi konumu itibarı ile çeşitli afetlerden etkilenmesi ile birlikte bu afetlere karşı kentsel ölçekte risk azaltma politikaları için adımlar atılmaktadır. Sanayi Devrimiyle başlayan kentleşme olgusu, yıllar içerisinde afet yönetimi ile ilgili yürürlüğe konulan kanun ve yönetmelikleri bünyesinde barındırır hale gelmiştir. Türkiye tarihinde yaşanan 1999 Marmara depremi ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin neden olduğu maddi ve manevi yıkımlar, yıllardır devam eden afet yönetim politikalarının yeniden incelenmesi gerekliliğini göstermektedir. Bu kapsamda afetlere karşı dirençli kent olgusu amacıyla yapılan çalışmaların zaman içerisindeki kentleşme sürecine etkisinin analizi çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışma, 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesi ile başlayan dönemi başlangıç kabul ederek 2023 yılına kadar yürürlüğe konulan kanun ve yönetmelikler, yaşanan afetler ve verdiği zararlar, afet sonrası yapılan çalışmaları bir bütün halinde incelenmektedir. Afet ve afet üzerine yapılan çalışmaların birbiri arasındaki ilişki ve kentleşme sürecine etkisi, dört ana dönem başlığı altında analiz edilmiştir. Son yüz yılda yürütülen afet yönetim politikalarının ülke üzerindeki etkisinin incelenmesi sonucunda, gelecekte yapılacak olan çalışmaların kentleşme kapsamında uzun vadedeki etkilerinin göz önünde bulundurulması, yapı tasarımında mimari bakış açısının afete yönelik revize edilmesi ve denetim mekanizmasının ilgili yönetmeliklere uygun işlemesi önem taşımaktadır. Ayrıca ilerleyen süreçlerde yürürlüğe konulacak olan kanun ve yönetmeliklerin sürdürülebilir mahiyette uygulanabilir olması ve ilgili paydaşlar ile birlikte olası afetlere karşı dirençli bir kent olma potansiyelini sağlaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Kentleşme, Afet planlaması, Afet politikaları, Afet yönetimi

ABSTRACT

As Türkiye is affected by various disasters due to its geographical location, steps are being taken for risk reduction policies on an urban scale against these disasters. The phenomenon of urbanization, which started with the Industrial Revolution, has come to include laws and regulations regarding disaster management over the years. The material and moral destruction caused by the 1999 Marmara earthquake and the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquake in Türkiye's history show the need to re-examine disaster management policies that have been going on for years. In this context, the main topic of the study is the analysis of the impact of the studies carried out for disaster-resistant cities on the urbanization process over time. The study considers the period starting with the Proclamation of the Republic in 1923. It examines the laws and regulations put into effect until 2023, the disasters experienced, the damages they caused, and the work done after the disaster. The relationship between disaster and studies on disaster and their impact on the urbanization process has been analyzed under four main period headings. As a result of examining the effect of disaster management policies implemented in the last hundred years on the country, it is important to consider the long-term effects of future works within the scope of urbanization to revise the architectural perspective in building design towards disaster and to ensure that the control mechanism operates following the relevant regulations. It is also recommended that the laws that will be put into effect in the future should be sustainable and applicable and provide the potential to become a city resilient to possible disasters together with the relevant stakeholders.

Keywords: Disaster, Urbanization, Disaster planning, Disaster policies, Disaster management

¹ Corresponding Author: Uşak Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, melike.kalkan@usak.edu.tr, 0000-0003-2436-4426

GİRİŞ

Afetler dünya üzerinde doğal ya da insan kaynaklı olarak farklı türlerde meydana gelen, fiziksel, sosyal, ekonomik hasarlarla süregelen hayat düzeni ve doğal yapıyı bozan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Uzuner ve Akıncıtürk, 2020). Yıllardır devam eden afetlerle mücadelede, özellikle afete eğilimli ülkeler afete karşı daha dirençli hale gelmek için uygulamalar geliştirmektedir. Afet yönetimi kapsamındaki uygulamalar tehlikelere karşı hazırlık, riskin azaltılması, müdahale ve korunma amaçlarıyla sürecin planlanmasını ve yönetilmesini sağlamaktadır (Karaman, 2017; Bektaş ve Sakarya, 2020).

Değişen ve gelişen dünyada kentler günden güne şekil değiştirmekte ve kentleşme olgusu, farklı hız ve oranlarda bu süreçten etkilenmektedir (İrdem ve Mert, 2023). Sanayi Devrimiyle birlikte sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler bu aşamada önemli rol oynamaktadır (Tunçer, 2016). Yerleşim bölgelerinin plansız büyümesi, çarpık kentleşme, kaçak yapıların varlığı gibi unsurlar kentlerin direncini kıran etmenler arasındadır. Kentsel gelişimin afetler gibi dış etkenlere karşı dirençli şekilde oluşması için organizasyonel ve planlara uygun bir şekilde ilerlemek gerekmektedir. Bu kapsamda afet risk azaltma politikaları, afet yönetim planlaması çerçevesinde kentleşme süreci ile birlikte ele alınmaktadır (Genç, 2007). Afetlerin gerçekleşme sürecinin önlemez olması, afet yönetimi kavramının önemini daha da artırmaktadır. Afet yönetimi ile birlikte olası afetlere karşı hazırlıklı olmak, meydana gelen afetlerden sonra iyileşme ve yeniden yapılanma süreçlerinin verimli bir şekilde tamamlanması amaçlanmaktadır.

Türkiye’de yıllardır çeşitli afetler meydana gelmiş ve bu afetler ciddi kayıplara neden olmuştur. Son olarak gerçekleşen 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri ülke çapında yıkıcı ve acı şekilde sonuçlanmıştır. Deprem sonrası gelinen nokta, yapılan çalışmaların yeniden düzenlenmesi, izlenmesi ve etkin bir şekilde denetlenmesi gerekliliğini göstermiştir. Araştırma yönteminde 1923 yılı Cumhuriyetin ilanı ile 2023 yılı arasındaki 100 yıllık süreç içerisinde yaşanan afetler çerçevesinde yürürlüğe konulan kanunların, kent dinamiği üzerindeki etkileri dönemsel olarak kronolojik bazda analiz edilmiştir. Bu analiz sürecinde dönem içerisindeki sosyo-ekonomik ve siyasi durumların alınan kararlar üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan analizde afet sonrasında hızlı bir şekilde yardım destek mekanizmasını oluşturmak ve geliştirmek için yürürlüğe konulan yasaların varlığı sürecin işleminde ana etken olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda afetlere karşı dirençli kent amacına yönelik gerekli standartların tasarım ve uygulama süreçleri kapsamında belirlenmesi ve denetim mekanizmasının adil bir şekilde işlemesi gerekmektedir. Kentlerde kısa, orta ve uzun vadede afetlere karşı risk değerlendirmesi ve bu risklere karşı savunma mekanizmaları oluşturulmalıdır. Ayrıca hükümlerin içeriğinde afet yönetim politikalarının dirençli kent olgusuna katkı sağlaması için afet risklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve bu risklere karşı bölgesel ve ulusal ölçekte stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.

1. Türkiye Afet Yönetimi Sisteminin Tarihsel ve Yasal Süreci

Türkiye afet yönetim sisteminin tarihsel ve yasal sürecini daha iyi analiz edebilmek için ülke özelinde afet yönetim tarihi dört ana dönemde incelenmiştir. Bu dört aşamanın belirlenmesi literatür araştırması sonucunda çoğu araştırmacının kabul ettiği bir yaklaşım olarak tespit edilmiştir (Şengün, 2007; Şahin, 2009; Tercan, 2018b). 1923 yılı Cumhuriyetin ilanı, 1944 yılı 4623 sayılı “Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler” adlı Kanun, 1958 yılı 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu; 1999 Marmara depremi ve günümüze kadar devam eden süreç dört ana başlık altında analiz edilmektedir.

1.1. 1923-1944 Arası Dönem

1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile başlayan dönem içerisinde Türkiye'de kırsal nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Kentlerin gelişimini desteklemek amacıyla bu dönemde özellikle yapılaşma ve iskan konusunda denetim mekanizması belediyelere verilmiştir. Bu dönemin afet yönetimi alanındaki ilk adımı, Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığı'nın kuruluşu olmuştur (Tablo 1). Bakanlık o dönemde zor çalışma alanlarından biri olan imar ve iskân işleriyle görevlendirilmesine rağmen sadece bir yıl çalışmalarını sürdürebilmiştir (İnan, 2014; Tercan, 2019). Bir sonraki süreç olarak kabul edilen 1930 yılında yürürlüğe konulan "1580 Sayılı Belediye Kanunu"nda, belediyelerin görev tanımı arasında yapılaşmaların denetimi, yerleşme ve ihtiyaç sahiplerinin barınma ihtiyacını karşılamakla alakalı hükümler yer almaktadır (Birand ve Ergünay, 2000). 1933 yılında yürürlüğe konulan "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu", Osmanlı döneminin belediye teşkilatının görev ve sorumluluklarını içeren "Ebniye Nizamnamesi"nin birkaç bölümü dışında tamamen değiştirilmiş halidir. Bu süreçlerde Kanunda yapılaşma ve denetim konularında ilgili döneme uygun yöntem ve metotlara yer verilmesine rağmen afet yönetimi alanında özel bir çalışma bulunmamaktadır (Herdem, 2011).

1923-1944 arası dönemin ilk büyük felaketi 1929 yılında meydana gelen Of-Sürmene heyelanıdır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde 40 saati aşan yağın yağmurunun sonucunda 15 gün boyunca farklı büyüklüklerde heyelanlar meydana gelmiş ve 320 insan hayatını kaybetmiştir. Bölgeye ulaşımın çok zor olması nedeniyle gerekli acil yardımın zamanında gönderilmemesi süreci daha da zorlaştırmıştır (Başkaya, 2015). Cumhuriyetin ilanından önce Osmanlı tarihinde meydana gelen 1509 depremi, dönemin en büyük afeti olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Osmanlı kaynaklarında deprem, kıyamet-i suğra (küçük kıyamet) olarak geçmektedir (Ürekli, 2010). Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'deki en büyük deprem 1939 yılında Mw 7.9 büyüklüğünde meydana gelen Erzincan depremidir. Bu deprem ile birlikte Erzincan il merkezinde 9189; ilçelerinde 6441 can kaybı kayıtlara geçerken Erzincan il merkezinde 6601; ilçelerinde 8933 bina yıkılmıştır (Yavuz, 2016). Türkiye tarihinde ciddi kayıplara neden olan afetlerden biri olarak kabul edilen bu depremden sonra 1940 yılında "Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun" yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanunla birlikte Cumhuriyetin ilanından sonra ilk defa depremden sonra meydana gelen zararların giderilmesi amaçlanmıştır (Herdem, 2011). Erzincan depremi sonrasında ise depreme karşı çalışmalara önem verilmiş, 1940 yılında İtalyan Yönetmeliği Nafia (Bayındırlık) Bakanlığı tarafından Türkçeye çevrilerek uygulanmaya konulmuştur (Cansız, 2022). Meydana gelen depremlerin yanında 1935-1943 yılları arasında sel felaketleri ülke genelinde artış göstermiştir. Bundan dolayı 1943'te "4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu" yürürlüğe konulmuş ve bu Kanunda sel felaketine uğrayan alanların tespiti ve iskâna kapatılması ve bu alandaki mevcut yapıların kaldırılması konusunda hükümlere yer verilmiştir (Öztürk ve Kılıç, 2013; Tercan, 2018b).

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler
1923	Cumhuriyetin ilanı
1923	Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığı'nın kuruluşu
1929	Of-Sürmene Heyelanı
1930	1580 sayılı Belediye Kanunu
1933	Belediye Yapı ve Yolları Kanunu
1939	Nafia Vekâleti teşkilât ve vazifelerine dair Kanun
1939	Erzincan Depremi
1940	Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun
1940	Zelzele Mıntikalarında yapılacak inşaata ait İtalyan Yapı Taahhütnamesi
1942	Niksar Depremi

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler	
1943	4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu	
1943	Tosto-Ladik depremi	
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumsuz etkileyen düzenlemeler	Dönemin önemli olayları
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumlu etkileyen düzenlemeler	Yaşanan afetler

Tablo 1. 1923-1944 arası afet olayları ve çalışmalar

1.2. 1944-1958 Arası Dönem

1944-1958 arası dönem, 1944'te yürürlüğe konulan "Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" ile başlamıştır (Tablo 2). Bu Kanun Erzincan depremi sonrası afetle mücadelenin yalnızca ev ve maddi yardım odaklı olmaktan öte daha kapsamlı çalışmalar içermesi gerekçesiyle yayımlanmıştır. Kanunun afet yönetimi kapsamındaki önemi, doğal afetlerin azaltılmasına yönelik ilk ciddi adımları içermesidir (Gürel ve Uzunlar, 2004). Ayrıca Kanunda afet döngüsü aşamaları ile ilgili maddeleri içermekte olup, bu Kanun afet aşamalarını içeren resmi bir belge niteliğindedir (Palazca, 2020). Kanun içeriğinde ilk defa merkezi hükümetin afet öncesinde de sorumlulukları belirlenmiştir. Ayrıca üniversite iş birliği ile ilk deprem haritaları oluşturulmuş ve 1945 yılında Türkiye deprem bölgeleri haritası ve "Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği" yürürlüğe konulmuştur (Özmen, 2012).

Süreç içerisinde afet yönetimini daha da geliştirmek için atılan adımların yanında, olumsuz etkilere neden olan uygulamalar da bu dönemde yer almaktadır. Bunlardan biri 1948 yılında yürürlüğe konulan "5218 Sayılı Ankara Belediyesi'ne Arsa ve Arazisinden Belli Bir Kısmını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanun Hükümlerine Bağlı Olmaksızın ve Muayyen Şartlara Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun"dur. Kanunda Ankara'daki belediye arsa ve arazilerine kaçak yapıların yasallaşmasına fırsat tanınmış ve bir af ilan edilmiştir (Çakır, 2018). Bu Kanun Eski Ankara'ya müdahale edilmeden Yenışehir-Kavaklıdere bölgesindeki konut gelişim alanını içeren 23 Temmuz 1932 tarihinde onaylanan Jansen Planı ile birlikte başkentte yeni alanların imara açılması ve gecekondulaşmanın hızlı bir şekilde artması sonucunda yürürlüğe konulmuştur (Demirkıran, 2008). İlgili Kanun içeriğinde "gecekondu" terimi kullanılmasa da bu kanun Ankara özelinde gecekondulara izin veren ilk uygulama olarak kabul edilebilir.

Gecekondulaşma sürecinin bu yıllarda giderek artması ve İstanbul kent içerisinde Zeytinburnu ilçesi büyüklüğüne eş değer bir gecekondu mahallesinin oluşması sonucunda 1949 yılında "5431 Sayılı Ruhsatsız Yapıların Yıkılması ve 2290 Sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununun Değiştirilmesine Ait Kanun" yürürlüğe konulmuştur. 1953 yılına gelindiğinde Ankara ile birlikte İstanbul'da Zeytinburnu, Kâğıthane ve Taşlıtarla gibi devasa ölçeklerde gecekondu mahallelerinin oluşmasıyla "6188 Sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun" onaylanmıştır (Tercan, 2018a). Gecekondulaşmanın önüne geçmeyi amaçlayan bu Kanunlar maalesef yeterince olumlu sonuçlar vermemiş ve çarpık kentleşme yıllar boyu devam edecek bir problem haline gelmiştir.

1933 yılında yürürlüğe konulan "Belediye Yapı ve Yollar Kanunu" süregelen dönemde yeterli gelmemiş ve 1956 yılında dönemine göre önemli maddeleri içeren "6785 Sayılı İmar Kanunu" yürürlüğe konulmuştur (Göktürk ve Yılmaz, 2017). Bu Kanunda fenni mesullük ve yapı denetim sistemine önem verilmesinin yanında, özellikle doğal afet tehlikesinin belirlenerek yerleşim yerlerinin tespit edilmesi hususunda afet yönetimi kapsamında önemli bir gelişme kaydedilmiştir (Kemaloğlu, 2015).

Bu dönem aralığında Türkiye genelinde deprem ve sel felaketleri devam etmiştir. Meydana gelen doğal afetler sonrasında halka afet sonrası yardımların belirli bir düzende olması için resmi

uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında 1950 yılında kabul edilerek yürürlüğe konulan “Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yapıtılacak Meskenler Hakkında Kanun” ile 1956 yılında yürürlüğe konulan “Aydın, Balıkesir, Bilecek, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli Vilayetlerinde Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkındaki Kanunlar” sayılabilir.

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler
1944	Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun
1944	Zelzele mıntıkları muvakkat yapı taahhütnamesi
1945	Türkiye deprem bölgeleri haritası ve Türkiye yer sarsıntısı bölgeleri yapı yönetmeliği
1948	Erzincan’da Yapıtılacak Meskenler Hakkında Kanun
1948	5998 sayılı bina yapımını teşvik kanunu
1948	5218 sayılı Ankara Belediyesi’ne arsa ve arazisinden belli bir kısmını mesken yapacaklara 2490 sayılı kanun hükümlerine bağlı olmaksızın ve muayyen şartlara tahsis ve temlik yetkisi verilmesi hakkında kanun
1949	Karlıova Depremi
1949	5431 sayılı ruhsatsız yapıların yıktırılması ve 2290 sayılı belediye yapı ve yollar kanunun değiştirilmesine ait kanun
1950	Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yapıtılacak Meskenler Hakkında Kanun
1951	Çankırı Depremi
1953	Yer sarsıntısı bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik
1953	6188 sayılı bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkında kanun
1953	Bayındırlık Bakanlığı Deprem bürosunun kurulması
1955	Söke-Aydın Depremi
1956	Aydın, Balıkesir, Bilecek, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli Vilayetlerinde Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkındaki Kanunlar
1956	6785 sayılı imar kanunu
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumsuz etkileyen düzenlemeler
	Dönemin önemli olayları
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumlu etkileyen düzenlemeler
	Yaşanan afetler

Tablo 2. 1944-1958 yılları arasındaki afet olayları ve çalışmalar

1.3. 1958-1999 Arası Dönem

1958-1999 arası dönemde afet yönetiminin daha da geliştirilmesi için adımlar atıldığı görülmektedir (Tablo 3). 1958 yılında yürürlüğe konulan “Sivil Müdafaa Kanunu” içeriğinde yer alan doğal afetler sürecinde ve doğal afetlerin ardından yapılması gereken çalışmalar, bu konuda var olan boşluğu doldurmuştur (Şahin, 2009). 1959’da çıkarılan “7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” da yer alan ilgili kanunlar kapsamında 1965 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 1971 yılında da Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı kurulmuştur (Tercan, 2018b).

Binaların yapısal teknik bilgi eksikliğinin giderilmesi hususunda ilk olarak 1961’de “Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik” çıkarılmıştır. Bu Yönetmelikte yapının taşıyıcı sistemler hususunda tavsiye niteliğinde maddelere yer verilmesine rağmen ayrıntılı bir yaklaşım sunulmamıştır. Eksiklerin giderilmesi için 1968 ve 1975 yıllarında yönetmelikte değişikliklere gidilmiş ve deprem hesabı, inşaat elemanları, donatı kuralları gibi maddelere yer verilmiştir (Kepenek ve Gençel, 2016).

1958-1999 döneminde gecekondulaşma ile ilgili çalışmalar devam etmiştir. 1959 Yılında “7367 Hazineden Belediyelere Devredilecek Arazi ve Arsalar Hakkında Kanun” da belediye sınırları içerisinde hazineye ait arsaların belediyeye verilerek gecekondulaşmanın önüne geçilmesi hedeflenmiş ancak başarılı olunmamıştır (Tercan, 2018a). Bu süreçte gittikçe artan gecekondulaşmayı bitirmek amacıyla yapılması gereken çalışmalar tam tersi şekilde gecekondulaşmayı yasallaştıran bir hal almıştır. 1966’da yürürlüğe konulan “775 Sayılı Gecekondulaşma Kanunu” ile gecekondulaşmanın tahsisinin önü açılmıştır. Gecekondulaşma affı, 1983 yılında yürürlüğe konulan “2805 Sayılı İmar ve Gecekondulaşma Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun” ile ilk kez ortaya çıkarken 1984 yılında “imar barışı” kavramının ilk kez kullanılması ile gecekondulaşma yasal kabul gelmiştir. Buna takiben 1986 yıllarında yürürlüğe konulan kanunlar ile gecekondulaşma affı genişletilmiş; tahsis belgesi ile başlayan resmi evraklandırma işlemi, ilgili yapıların tapularının verilmesiyle son bulmuştur (Giritlioğlu ve Özden, 2020).

Bu dönem aralığında Türkiye’de büyük depremler meydana gelmeye devam etmiştir. 1970 yılında Gediz merkezli Mw 7.2 büyüklüğündeki Gediz depremi 1086 can kaybı ve 27000 bina hasarına neden olmuştur (Güner, 2022). Deprem sonrası 1971 yılındaki Bingöl depremi Mw 6.8 büyüklüğünde meydana gelmiş ve 878 can kaybı ve toplam 11410 bina hasarı kayıtlara geçmiştir (Karataş, 2020). Depremin verdiği maddi hasar ve kayıp sayısının fazla olması bölge halkının yerel malzemeler ile barınma ihtiyacının karşılanması, Gediz ve çevresindeki yapıların basit yapım teknikleri ile inşa edilmesi ve olası depremlere karşı dayanıklı olmamasından kaynaklanmıştır (Grabert, 1971). İlerleyen yıllarda meydana gelen 1992 Erzincan depremi sonrasında toplam 9520 bina hasarı, 1995 yılında Dinar merkezli gerçekleşen Mw 6.1 büyüklüğündeki Dinar depremi ile 90 can kaybı ve 3000 bina hasarı tespit edilmiştir (Çatal, 2019).

Bu dönemde meydana gelen depremler ve sonrasında çıkarılacak olan derslerin uygulamalar üzerinde geliştirici ve değiştirici etkisi tartışılabilir niteliktedir. Alınan kararların bir bölümü olası afetlere karşı dirençli kent olma amacını içermemektedir. Özellikle gecekondulaşma yerleşimlerine izin veren uygulamalar, deprem kuşağında olan Türkiye için olumsuz sonuçlara neden olan bir dönüm noktası olarak düşünülmektedir.

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler
1958	İmar ve İskan Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun
1958	Sivil Müdafaa Kanunu
1959	7367 hazineden belediyelere devredilecek arazi ve arsalar hakkında kanun
1959	7269 sayılı umumi hayata müessir afetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun
1961	Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik
1964	Manyas depremi
1965	Afet İşleri Genel Müdürlüğü’nün kurulması
1966	Varto depremi
1966	775 sayılı gecekondulaşma kanunu
1967	Adapazarı depremi
1968	Afet bölgesinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik
1970	Gediz depremi
1971	Bingöl depremi
1971	Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı’nın kurulması
1972	(57) sayılı kanun ile ilk kez T.C. Merkez Bankası’ndan deprem fonu oluşturulması
1975	Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkındaki yönetmelik

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler		
1976	Çaldıran depremi		
1977	2090 sayılı tabii afetlerden zarar gören çiftçilere yapılacak yardımlar hakkında kanun		
1983	2805 Sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun		
1984	2981 sayılı imar ve gecekondu mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak bazı işlemler ve 6785 sayılı imar kanununun bir maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun		
1985	3194 Sayılı İmar Kanunu		
1986	3414 sayılı 775 sayılı gecekondu kanununun bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında 3.5.1985 tarih ve 247 sayılı kanun hükmünde kararname ile bu kanun hükmünde kararnamenin iki maddesinde değişiklik yapılmasına dair 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı kanun hükmünde kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkında kanun		
1986	3290 Sayılı Kanun İle Bazı Maddeleri Değiştirilen Ve Bazı Maddeler Eklenen 2981 Sayılı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik		
1992	Erzincan depremi		
1992	Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli illerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun		
1995	Dinar depremi		
1995	4123 sayılı tabii afet nedeniyle meydana gelen hasar ve tahribata ilişkin hizmetlerin yürütülmesine dair kanun		
1997	Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik		
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumsuz etkileyen düzenlemeler		Dönemin önemli olayları
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumlu etkileyen düzenlemeler		Yaşanan afetler

Tablo 3. 1958-1999 yılları arasındaki afet olayları ve çalışmalar

1.4. 1999-2023 Arası Dönem

1999-2023 arası dönem Türkiye tarihindeki en büyük afetlerden biri olarak kabul edilen 1999 Marmara depremi ile başlamaktadır (Tablo 4). 17 Ağustos 1999 tarihinde saat 03:02'de meydana gelen Gölcük merkezli deprem toplam 45 saniye sürmüştür. Deprem sonrasında alınan il verilerde 17480 kişi hayatını kaybetmiş ve 285211 ev hasar görmüştür (Batal ve Çakıcı, 2022). Bu veriler Türkiye'nin depreme hazırlıksız olduğunu ve gerekli çalışmaların yeterince yapılmadığını açıkça göstermektedir.

Deprem sonrasında meydana gelen zararların giderilmesi amacıyla "Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu" yürürlüğe konulmuştur. Deprem sonrasında "4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu" çerçevesinde zorunlu deprem sigortası için bir başlangıç oluşturularak "587 Sayılı KHK Zorunlu Deprem Sigortası Hakkında Kanun" ile belediye sınırları içerisindeki konutlara deprem sigortası yapılması zorunlu tutulmuş ve bununla birlikte Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) faaliyete başlamıştır (Daşkıran ve Ak, 2015). 2000 yılında çıkarılan "595 Sayılı KHK Yapı Denetimi Hakkında Kanun" ile birlikte yapı denetim uygulaması 27 pilot ilde başlamıştır. Bu kararnamede yapı denetim firmalarının yerleşim yerine göre değişiklik gösteren yapı denetim komisyonları ve üst komisyonlardan aldığı izin ile çalışması gerekliliği yer almaktadır (Şahin, 2009).

1999-2023 arası dönemde de çarpık yapılaşmada ciddi artış olduğu söylenebilir. Bu duruma çözüm oluşturmak için 2001'de "4706 Sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" yürürlüğe konulmuştur. Kanun içeriği kaçak yapıların sonlandırılması yerine bu yapıları meşrulaştıran bir imar barışı niteliğindedir (Tercan, 2018a). Gölcük ve Düzce depremlerinin ardından yalnızca iki sene geçmesine rağmen yapılan hatalara devam edilmesi, meydana gelecek olası afetler sonrasında daha çok can kaybı yaşanacağını açıkça göstermektedir. Bununla birlikte 2003'te yürürlüğe konulan "4833 Sayılı 2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu" içeriğinde elektrik, su, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin, yapı kullanma belgesi olmayan ya da verilmeyen yapılara ilgili belediyelerce verildiğini belgeleyen başvuru sahiplerine geçici olarak elektrik verileceğine dair madde bulunmaktadır (51. Madde-ö fıkrası) (Tercan, 2018a). Bu madde genel bir ibareyi içermesine karşın, imara aykırı yapılaşan alanların elektrik ihtiyacının giderilmesi ile bu alanların meşrulaştırıldığını söylemek mümkündür. "5027 Sayılı 2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu" ile ise konu başlığı daha da genişletilerek bu yapılara elektrik ya da su verileceğinin ve gerekli görülüyorsa ilgili yapıların belediye hizmetlerinden faydalanacağını da açıkça belirtilmiştir. Konuya ek olarak 2005 yılında "5377 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"da yer alan maddeye göre yapı ruhsatı olmadan kaçak yapı inşa eden bireylerin ve kaçak yapıya altyapı hizmeti sunan belediye yetkilerine uygulanacak cezai işlem kaldırılmıştır. Bunun yanında 5237 sayılı Kanunun 184/2. maddesinde; "(2) Yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır." hükmü yer alırken, 5377 sayılı Kanun'un 21. maddesinde; Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesine "(6) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz." hükmü eklenmiştir. Bu uygulama ile 2004 tarihi öncesi yapılmış kaçak yapılarla ilgili cezai işlemler kaldırılmıştır. Buna ek olarak 3194 sayılı İmar Kanunu 2004 öncesi yapılara, 2008 öncesi yapılar ve 2021 yılı öncesi yapılar şeklinde iki önemli muafiyet getirmiştir. Muafiyet içeriğinde "1/7/2022 tarihine kadar yapı (inşaat) ruhsatı alınmış ve buna göre yapılmış olup, kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılara (...), kullanma izni alınıncaya kadar ilgili mevzuatta tanımlanan ait olduğu abone grubu dikkate alınarak geçici olarak su ve/veya elektrik bağlanabilir." hükmündeki 12/10/2004 ibaresi 31/12/2021 şeklinde değiştirilmiştir. Bu ve benzeri uygulamalar imara aykırı yapıların dolaylı yoldan affına yol açarak kaçak yapılar meşrulaştırılmış ve çarpık kentleşmenin artarak devam etmiştir. Aradan geçen 13 yılın ardından 2018 yılında "İmar Barışı" adında "7143 Sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunda ruhsatsız olarak inşa edilen yada ruhsat ve eklerine uymayan yapıların tapu yerine geçen yapı kayıt belgelerine sahip olmasının önü açılmıştır (Giritlioğlu ve Özden, 2020).

Bu dönem aralığında meydana gelen 2011 Van depremleri önemli bir afet olaylarından biridir. Mw 7.2 büyüklüğünde yaşanan ve merkez üssü Tabanlı köyü olan depremden 16 gün sonra Mw 5.6 büyüklüğünde merkez üssü Edremit kasabası olan depremin ardından toplam 5361 konut ve işyeri hasarı meydana gelmiştir ve 644 kişi hayatını kaybetmiştir (Deniz vd., 2017). Depremden bir yıl sonra 2012 yılında "6305 Sayılı Afet Sigortaları Kanunu" yürürlüğe konulmuş ve zorunlu deprem sigortasına sahip olan konutların oranı %23'ten %38'e çıkarılmıştır (Giritlioğlu ve Özden, 2020). Aynı yıl içerisinde "6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun"un yürürlüğe konulması da afet yönetimi açısından olumlu bir adımdır. Bu kanunda ilk defa afet sonrası (Van depremleri) oluşan hasarı onarma amacının yanında, afet yönetimini içeren kapsamlı yasal düzenlemeler yer almaktadır (Aydiner, 2014).

Bu dönemin ve Türkiye tarihinin en acı depremi olarak kabul edilen Kahramanmaraş depremleri 1923'ten beri yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını acı bir şekilde göstermiştir. 6 Şubat 2023'te Pazarcık merkezli Mw 7.7 büyüklüğünde birinci deprem ve aynı gün öğle saatlerinde Elbistan

merkezli Mw 7.6 büyüklüğündeki ikinci deprem sonrasında toplam 11 il ve 108.845 km² alan etkilenmiştir. Bu etki alanından toplam 50500'den fazla kişi hayatını kaybetmiştir (Altan ve Hastürk, 2023). Dünyada yaşanan büyük afetlerden biri olarak kabul edilen bu deprem sonrasında afet yönetim sisteminin yeniden ele alınması gerekliliği bir daha gün yüzüne çıkmıştır. 1923'ten bu yana olumlu adımların yetersiz kalması ve imar barışı adı altında kaçak yapıların meşrulaştırılmasıyla çarpık kentleşmenin günden güne artış göstermesi, depremlere karşı dirençli bir toplum olma yolundaki engeller olarak görülmektedir.

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler
1999	Marmara Depremi (7.6)
1999	Düzce Depremi (7.0)
1999	583 sayılı KHK ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün kurulması
1999	Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu
1999	4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu
1999	587 sayılı KHK zorunlu deprem sigortası hakkında kanun
2000	595 sayılı KHK yapı denetimi hakkında kanun
2000	Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulması
2001	4708 sayılı yapı denetimi hakkında kanun
2001	4706 sayılı hazineye ait taşınmaz malların değerlendirilmesi ve katma değer vergisi kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun
2003	Bingöl depremi
2003	4833 sayılı 2003 mali yılı bütçe kanunu
2003	5027 sayılı 2004 mali yılı bütçe kanunu
2003	4966 sayılı TOKİ yetkilerinin güncellenmesine dair kanun
2004	5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu
2005	5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu
2005	5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun
2005	5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
2005	5393 sayılı Belediye Kanunu
2005	5398 sayılı özelleştirme uygulamalarının düzenlenmesine ve bazı kanun ile KHK'larda değişiklik yapılmasına dair kanun ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun
2007	Deprem bölgelerinde yapılacak binalar hakkında yönetmelik
2007	5711 sayılı kat mülkiyeti kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun
2007	Ulusal deprem konseyinin kapatılması
2009	AFAD'ın kuruluşu
2009	5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
2011	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
2011	Van depremi
2012	6360 sayılı 13 ilde Büyükşehir Belediyesi ve 26 ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun
2012	6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu

Yıl	Afet olayları ve kanun/yönetmelikler	
2012	6306 sayılı afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkında kanun	
2014	Gökçeada depremi	
2015	6639 sayılı kentsel dönüşüm yasasında değişiklikler	
2017	Bodrum Kaş depremi	
2018	Türkiye bina deprem yönetmeliği	
2018	7143 sayılı vergi ve diğer bazı alacakların yeniden yapılandırılması ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun	
2019	Silivri depremi	
2020	Sivrice depremi	
2020	Seferihisar depremi	
2022	Gölyaka Düzce depremi	
2023	Pazarcık depremi	
2023	Elbistan depremi	
2023	Samandağ depremi	
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumsuz etkileyen düzenlemeler	Dönemin önemli olayları
	Afet yönetimini ve kentleşme sürecini olumlu etkileyen düzenlemeler	Yaşanan afetler

Tablo 4. 1999-2023 yılları arasındaki afet olayları ve çalışmalar

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türkiye afet politikalarının analizi sürecindeki ilk dönem olan 1923-1944 yılları incelendiğinde özellikle dikkat çeken uygulamalar bulunmaktadır. 1940 yılında yürürlüğe konulan “Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanunu” ile birlikte Cumhuriyet tarihindeki deprem sonrası hasar azaltma ve yeniden yapılaşma yardımları öne çıkmıştır. Bu Türkiye Cumhuriyeti için önemli bir adımdır. Diğer önemli bir adım ise İtalyan Yapı Taahhünamesinin örnek altlık olarak kullanılarak, ilgili taahhünamenin dönemin ihtiyaçlarına yönelik özgün kanunları içermesidir. Ayrıca 1943 yılında yürürlüğe konulan taşkın afetine özel kanun ile afetlerin yalnızca deprem odaklı olmadığı ve farklı türlerdeki afetlerle mücadelenin Cumhuriyetin ilanından itibaren devam ettiği açıkça görülmektedir.

1944-1958 arası dönemde doğal afetlerle mücadele kapsamında ciddi adımlar atılmaya başlanmış ve 1958-1999 arası dönemde Sivil Müdafaa Kanunu, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı’nın kurulmasıyla birlikte afet yönetiminde teşkilatlanma yapısının oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte afet yönetiminde yer alan eksikleri gidermek amacıyla çıkarılan kanun ve yönetmelikler yapısal teknik bilgilerin giderilmesinde ilgili paydaşlara yol gösterici nitelikte olmuştur.

1958 yılında 5218 sayılı Kanunla birlikte gecekondular yapıları meşrulaştırılmış ve bu süreçlerde kademeli bir şekilde kaçak yapıların izinleri genişletilerek, 2018 yılında 7143 sayılı Kanunla yapı kayıt belgesi altında resmi evraklandırma işlemi gerçekleştirilmiştir. Dönemsel olarak yapılan bu af sürecinin sosyal ve politik kaygılar taşıdığı düşünülebilir. Ancak afete eğilimli olan bir ülkede çarpık kentleşmenin ve yanlış uygulamalarla inşa edilen yapıların, bir afet sonrasında verdiği zararın derecesini açıkça görmek mümkündür. Bu kapsamda “af” adı altında yapılan uygulamaların, kentlerin afetlere karşı direncini olumsuz bir şekilde etkilediğini söylemek mümkündür.

Afet yönetim süreci kendi içerisinde karmaşık ve multidisipliner süreçleri kapsamaktadır. Kentleşmenin süregelen değişimi ve gelişimi afetler ile birlikte güçlenmesi ve kentleşmenin devam

etmesi uzmanların temel hedefidir. Çalışmayı kapsayan 100 yıllık süreçte bu bağlamda adımlar atıldığı görülmektedir. Ayrıca afet risk azaltma politikalarını daha da iyi geliştirmek için gerekli teşkilatlanma dönemsel olarak ilerleyici bir şekilde devam etmiştir. Bu durum dirençli kent oluşturmada etkili bir yaklaşım olarak görülmektedir. Cumhuriyetin ilanı ile başlayan 100 yıllık afet yönetiminin dönemsel olarak değişimi ve gelişimi için adımlar atılsa da dönemin yetkili mercileri tarafından uygulanan hatalı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar dönem içerisinde sosyo-ekonomik ve siyasi çerçevede değerlendirilse de imar aflarının neden olduğu çarpık kentleşme ve yönetmeliklere uyuşmayan yapısal çözümlerin üretilmesi olası afetlere karşı kent dirençliliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu kapsamda af kanunlarının ileriki süreçlerde çıkarılması söz konusu olmamalı, yasalara uygun inşa edilmeyen tüm yapılara gerekli caydırıcı cezai işlemler uygulanmalıdır.

İnşaat sektöründe etkin bir öneme sahip olan yapı denetim sistemi afet yönetim politikalarının gelişmesinde amacına uygun hizmetlerde bulunmalıdır. Bu sistem yapıların ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun inşa edilmesini ve olası afetlere karşı daha dirençli yapı uygulama süreçlerini kapsamalıdır. Ayrıca yapı denetim sisteminde yer alan yetkililer için etkin bir denetim mekanizması olmalı ve bu mekanizma sürecin şeffaf ve verimli bir şekilde işlenmesine katkı sağlamalıdır. Yapı uygulamasında görevli olan uzmanların mesleki beceri tamamlama şartı, her yüklenici için de geçerli olmalı; yeterli bilgi ve birikim düzeyi mesleki eğitim şartı ile sınanmalıdır. Ayrıca yapısal çözümlerinde kent içerisindeki mimari tasarım ölçütlerinde afet merkezli bakış açıları dikkate alınmalı, dikey mimari yerine yatay mimari pratiği değerlendirilmelidir. Bu disiplin ile inşa edilecek her yapının afetler gibi beklenmedik durumlara karşı dayanıklı olma potansiyeli, dirençli kent kapsamında önemli bir rol oynamaktadır.

İncelenen dönemler kapsamında meydana gelen afetlerin hemen ardından yürürlüğe konulan kanunlar dikkat çekmektedir. Kanunların içeriğinde genel olarak afet sonrası hızlı müdahale ve iyileştirme süreçleri yer almaktadır. Ancak afet süreci geniş kapsamlı bir yönetim modeli olarak görülmeli ve yürürlüğe konulacak olan her kanunda afet risk ve kriz yönetimine katkı sağlayacak yaklaşımlar kısa, orta ve uzun vadeli olarak paydaşlara sunulmalıdır. Afet döngüsünde tasarlama, uygulama ve denetim süreçleri dünya standartlarında gerçekleştirilmeli ve bu doğrultuda gelişmiş bir afet yönetim modeline sahip olunmalıdır. Afet yönetim modelinde devlet kurumları, yerel yetkililer, sivil toplum kuruluşları ve bölge halkı olmak üzere ilgili paydaşlar ile kurumsal iş birliği ve koordinasyonu artıracak mekanizmalara yer verilmelidir. Model uygulamaları teorik çerçevede sınırlı kalmamalı, saha çalışmalarında uygulanacak adımlar ile geleceğe yönelik sürdürülebilir ve daha dirençli kentlerin tasarımına zemin hazırlamalıdır. Bu model çerçevesinde ana amaç olası riskleri azaltma planlaması olmalı ve bu süreç gelişen ve değişen teknolojiden faydalanılarak uzun vadeli şekilde desteklenmelidir. Bunun yanında toplumun afete karşı daha bilinçlendirilmesi, kanun ve yönetmeliklere uygun yapıları inşa etmesi ve barınma ihtiyacında bu uygunlukta yapıları tercih etmesi önerilmektedir.

Meydana gelen her afet sonrasında süreçle bağlantılı uygulamalar gözlemlense de can kaybı ve bina hasarı hızlı bir şekilde unutulmakta ve afet gerçeği göz ardı edilerek kanunların yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bu kapsamda geçmiş dönemlerdeki afetlerden öğrenilenler ve afet sonrası uygulanan politikaların tüm sonuçları yeniden gözden geçirilmelidir. Türkiye'nin dünya üzerindeki konumunun aktif fay hatları üzerinde olduğu unutulmamalı ve afet yönetimi çalışmaları dirençli bir kent olma hedefiyle sürdürülmelidir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar kendileri veya diğer kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur

Teşekkür: Teşekkürümüz yoktur.

KAYNAKÇA

- Altan, M.F. ve Hastürk, O. (2023). Depremın Ardından Kentsel Dönüşüm, Şehir Planlaması. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 14(1), 158-182.
- Aydiner, T. (2014). Doğal afet yönetişimi: Türkiye'de doğal afet yönetimi uygulamalarının tarihsel bağlamda değerlendirilmesi (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Başkaya, M. (2015). 1929 Of-Sürmene Felaketi ve Bölgeye Etkileri. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 9(18), 177-196.
- Bektaş, Y. ve Sakarya, A. (2020). An evaluation of an integrated disaster management and an emergency assembly area: the case of Kadıköy, Istanbul. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 8(2), 10.15320/ICONARP.2020.135
- Batal, S. ve Çakıcı, K. (2022). 1999 Marmara (Gölcük) Depremi Sonrası Yerel Yönetimlerde Afet (Deprem) Politikasının Gelişimi: Yalova İli Örneği. *11th international conference on social research and behavioral sciences*.
- Birand, A. ve Ergünay, O. (2000). *Türkiyenin Afet Sorunlarına Genel Bir Bakış ve Erzincan Depremi Uygulaması*. 1–49. <https://sciencing.com/output-watts-solar-panels-6946.html>
- Çakır, H. M. (2018). Yapı kayıt belgesi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 15–92.
- Cansız, S. (2022). Türkiye’de Kullanılan Deprem Yönetmeliklerinin Özellikleri ve Deprem Hesabının Değişimi. *Uluslararası Muhendislik Araştırma ve Gelistirme Dergisi*, 14(1), 58–71. <https://doi.org/10.29137/umagd.948025>
- Çatal, H. H. (2019). Deprem nedeniyle binalarda oluşan hasarlar. *3rd International symposium on innovative approaches in scientific studies, section: Engineering and natural sciences*, 4(1), 310–315.
- Daşkıran, F. ve Ak, D. (2015). 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 264-288, <https://doi.org/10.11611/jmer674>
- Demirkıran, S. (2008). Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamalarında yerel yönetimlerin rolü: Bursa büyükşehir Belediyesi örneği (Master's thesis, Trakya Üniversitesi).
- Deniz, O., Yıldız, Z. D., Parin, S., Erdoğan, V. (2017). Deprem ve göç: 2011 Van depremi örneği. *Social Sciences Studies Journal*, 3(10), 1426-1444.
- İnan, C. E. (2014). Türkiye’de İskân Siyaseti: İskâna Yönelik Örgütsel Yapı Üzerinden Bir İnceleme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 22, 82–102.
- Genç, F. N. (2007). Doğal afet riskleri ve Türkiye'de kentleşme. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 381-406.
- Giritlioğlu, P. P. Ve Özden, K. (2020). Kentsel adalet ekseninde imar afları: “İmar Barış” üzerine bir

- değerlendirme. *Prof. Dr. Necla Giritöğlü'na Armağan, April*, 192–218.
- Göktürk, İ. ve Yılmaz, M. (2017). Türkiye'de 2000'li yılların başında afet politikaları ve karşılaşılan sorunlara ilişkin dönemsel bir değerlendirme. *International Journal of Disciplines In Economics and Administrative Sciences Studies (IDEAStudies)*, 3(2), 115–134.
- Grabert, H. (1971). 28 Mart 1970 tarihinde batı anadolu'da meydana gelen depremin nedenini teşkil eden iki önemli arıza elemanının kesişmesi. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration*, 77(77), 22-29.
- Güner, Y. (2022). *Gediz depreminde yürütülen insani yardım çalışmalarının afet yönetimi bağlamında değerlendirilmesi. Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 3(2), 121-150.
- Gürel, N. ve Uzunlar, M. (2004). Türkiye'de Doğal Afetlerin Ekonomik Etkilerini Azaltmaya Yönelik Hukuksal Çabalar. *Öneri Dergisi*, 6(22), 245-249.
- Herdem, K. (2011). 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Türkiye'deki Kriz Yönetimi Anlayışı Üzerinde Oluşturduğu Değişiklikler. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(2), 147–166.
- İrdem, İ. ve Mert, E. (2023). Deprem, dirençli kent ve acil afet yönetimi: Türkiye örneği. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241-276, 10.58658/kaypod.1319821
- Karaman, Z. T. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye'de örgütlenme, bütünleşik afet yönetimi. *İzmir: Birleşik Matbaacılık*.
- Karataş, İ. (2020). 1971 Bingöl Depremi. *History Studies (1309-4688)*, 12(5), 2797-2820.
- Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye'de afet yönetiminin tarihi ve yasal gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 126-147.
- Kepenek, E. ve Gençel, Z. (2016). Türkiye'de Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları: Mevzuat Açısından Genel Bir Değerlendirme. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 1(1), 44-50
- Öztürk, D. ve Kılıç, F. (2013). Integration of instituonal spatial projects into development plans and problems. *Sigma Journal of Engineering and Natural Sciences*, 31(4), 496-506.
- Özmen, B. (2012). Türkiye deprem bölgeleri haritalarının tarihsel gelişimi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 55(1).
- Palazca, A. (2020). *Afet sonrası toplanma alanlarının analizi: Denizli örneği* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Şahin, G. A. (2009). *Kentsel Afet Risklerine Yönelik Zarar Azaltma Stratejilerinin Geliştirilmesi* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Şengün, H. (2007). *Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi)
- Tercan, B. (2018a). 1948'den Bugüne İmar Afları. *Mimarlık*, 403, 20–27.
- Tercan, B. (2018b). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 102-120.
- Tercan, B. (2019). Türkiye'de Afet Ve Yeniden Yerleştirme (İskân) Politikaları: Doğubayazıt Depremi Örneği. *Palme Yayınevi*.
- Tunçer, P. (2016). Sürdürülebilir kentleşme politikaları ve Türkiye. *Electronic Turkish Studies*, 11(2).
- Uzuner, E. ve Akıncıtürk, N. (2020). Deprem Sonrası Kentsel Yayılma Sürecine Dair Bir Değerlendirme: Kocaeli/ Gölcük Örneği. *Resilience*, 65-75.

Ürekli, F. (2010). Osmanlı döneminde İstanbul'da meydana gelen afetlere ilişkin literatür. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 16, 101-130.

Yavuz, E. (2016). 1939 Erzincan Depremi ve Depremin Etkileri. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, 1, 443-452.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

Disasters of various types and sizes have been occurring in Türkiye for years. Experts enact laws and regulations to protect from these disasters and strengthen the administrative organization. Although the primary purpose of the studies is to finish the effects of the disaster in a short time, some studies do not carry the phenomenon of a resistant city against possible disasters in the long run. In this context, the study analyses the relationship between the disasters experienced in the last 100 years in Türkiye and the studies carried out.

Research Questions:

The study concerns three basic questions: 1. How have disaster policies developed and changed in the last 100 years? 2. How did the disaster risk reduction policies that have been worked on for years affect Türkiye's post-disaster process? 3. What disasters in the last 100 years in Türkiye and the work done have affected the concept of urbanization?

Literature Review:

There are studies in the national literature on disaster management policies. The studies examine the laws enacted in Türkiye periodically and their effects on the period. It addresses the relationship of these laws with disaster reduction policies. The sustainability of the decisions taken is discussed. However, these studies accept the 1999 Marmara earthquake as a turning point. There is a gap in the literature in terms of examining current disaster events and associating the February,6 2023 Kahramanmaraş earthquakes with disaster reduction policies. In addition, it was necessary to re-examine the disasters in 2023 in the context of these disaster management policies. In this context, a study covering 1923-2023 and analysing the disaster events and decisions is deemed necessary.

Methodology:

The study examined the years between 1923 and 2023 in 4 main periods. The effects of disasters, essential steps, enacted laws, and practices on urbanization were analysed during these periods. 1923- Work begins with the proclamation of the Republic. The second term starts with the "Law on Measures to be Taken Before and After Earthquakes," enacted in 1944. This law is essential because it includes the first serious steps to reduce natural disasters and is an official document providing disaster stages. The "Civil Defense Law," which came into force in 1958, includes the works to be done during and after natural disasters, and the third period begins. The last period, 1999-2023, starts with the 1999 Gölcük earthquake, one of the most painful disasters in the history of Türkiye, and disaster policies have been examined until today.

Results and Conclusions:

The disaster management process includes complex and multidisciplinary processes in itself. The ongoing change and development of urbanization, its strengthening along with disasters, and the continuation of urbanization are the main goals of experts. It is seen that steps have been taken in this context in the 100 years covering the study. In addition, the necessary organization to further develop disaster risk reduction policies continued periodically. This is seen as an effective approach to creating a resilient city. Although steps have been taken over the years for the periodic change and development of the 100-year-old disaster management that started with the proclamation of the Republic, there are also erroneous approaches applied by the

competent authorities of the period. Although reasonable practices are observed after every earthquake that occurs, loss of life and building damage are quickly forgotten, and it is seen that the laws are enacted by ignoring the reality of the disaster. As all stakeholders are involved in the disaster cycle, the design, implementation, and control processes should be carried out at world standards, and a developed disaster management model should be available in this direction. It should not be forgotten that Türkiye's position in the world is on active fault lines, and disaster management studies should continue to become a resilient city.